

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

J. V. CHRISTENSEN

TIDER OG SKIKKELSER
I MIDTSJÆLLANDS
HISTORIE

(VII)

SÆRTRYK AF RINGSTED FOLKETIDENDE

RINGSTED
FOLKETIDENDES BOGTRYKKERI
1925

BARONIET CONRADSBORG
I MIDTSJÆLLAND

Det midterste Sjælland med de gode Jorder har i Tidernes Løb været Stedet for talrige store Godsdannelser.

Særlig efter Enevældens Indførelse handlede den ny Adel flittigt med de midtsjællandske Godser. For ca. 200 Aar siden samlede Tordenskjolds Samtidige (og Overordnede) Admiral Christian Carl Gabel med Giesegaard som Midtpunkt et mægtigt Godsomraade, der til en Tid — foruden Giesegaard — omfattede Ringsted Kloster, Kærup, Spanager og meget Strøgods. Senere i Tiden samlede Medlemmer af den driftige Neergaardske Slægt Svenstrup ved Borup, Skjoldnæsholm, Merløsegaard og Ringsted Kloster under et fælles Herredømme.

En Godsdannelse, som fik en

mere midlertidig Karakter end de foran nævnte, og som føjede et nyt, senere forsvundet, Navn ind i Herregaardshistorien, var Oprettelsen af Baroniet C o n r a d s b o r g, der eksisterede som saadant i ca. 50 Aar fra 1743—96.

Det var en Kvinde, der oprettede dette Baroni, nemlig Enken efter Grev Adam Christopher Knuth (1687-1736). Adam Christopher Knuth hørte til den endnu eksisterende Knuth'ske Grevelslegt og til dennes anden Generation i Danmark.

Farbroderen var Meklenbørgeren Adam Levin Knuth, der begyndte sin Løbebane her i Landet som Page hos Kronprins Christian (den Femte), senere blev han en af dennes begunstigede Yndlinge, Ejer af Gisselfeld med flere Godser. Faderen til Adam Christopher var Eggert Christopher Knuth, der blev giftet ind i den rige danske Familie L e r c h e, og da Svigerfaderen, Etatsraad Cornelius Lerche til

Nielstrup og Aasmarke paa Lolland døde (1681), kom E. C. Knuth her til Landet og viste sig hurtigt at være en lige saa driftig Mand som Broderen. Efter hans Død oprettede hans Enke Grevskabet Knuthenborg (1723).

Omtrent ved samme Tid „sad“ paa den sjællandske Herregaard Sørup i Ringsted Bolle Luxdorph. Han var en driftig og dygtig Mand af jysk Bondeæt. Det fremmedklingende Navn, Luxdorph, var en Latinisering af hans Faders Fødebys Navn, Løgstrup i Nørlyng Herred (Luxdorpius). Han havde haft en smuk diplomatisk Løbebane og blev Tid efter anden en af Christian den Femtes betroede Mænd i Kancelliststyrelsen, særlig i Anliggender, der nu henhører under Justits- og Kultusministerierne.

Denne Mand, som forenede en udstrakt teoretisk Kundskab og politisk Indsigt med et praktisk Greb paa at formere eget

Gods, købte i 1672 Sørup, tilmageskiftede sig Sandbygaard i Tybjerg Herred og lagde flere Gaarde i Kværkeby sammen til Avlsgaarden Rosengaarden. 1687 fik han af Kongen Gavebrev paa Kværkeby, Vigersted og Sigersted Kirker, og det tilføjedes udtrykkeligt, at Gaven tildeltes ham for „beviste gode og tro Tjeneste“. Senere (Aar 1690), da han faldt i Unaade og maatte forlade København, var han dog ikke derfor husvild, men kunde leve et sorgfrit Liv paa sine midtsjællandske Gaarde.

Ved Giftermaal knyttedes hans Navn til to af Samtidens kendte Navne, idet han første Gang er gift med en Datter af Ordenshistoriografen Vitus Bering, anden Gang med Cort Adelaers Datter Frederikke.

Knuths og Luxdorps Slægter forenes, da Eggert Christopher Knuths Søn, Adam Christopher, ægter Luxdorps Datter, Hedevig Ulrikke, og Knuth fik dels

som Medgift, dels ved Mageskifte alt det midtsjællandske Gods, der laa til Sørup, i sin Haand. Hedevig Ulrikke døde allerede 1720, og Aaret efter ægtede den nu 33-aarige Greve den da 20-aarige Ida Margrethe Reventlow, og det er hende, der bliver Baroniet Conradsborgs Stifter-ske. Adam Christopher Knuth døde 1736, og 7 Aar efter fandt Ophøjelsen til Baroni Sted.

Naar Navnet Conradsborg er bleven valgt, skyldes det utvivlsomt et Familiehensyn, idet den af Sønnerne, for hvem Baroniet oprettedes, senere Højesteretsassessor Conrad Ditlev Knuth var Bærer af dette Navn. Grevinde Ida Knuth havde ved Baroniets Oprettelse fulgt sin Svigermoders Exempel fra Lolland.

Det var et meget anseeligt Omraade af Midtsjællands Jord, der dannede dette Baroni. Foruden Sørup, Sandbygaard og Rosengaarden hørte der 5 Kirker til, nemlig Vетterslev, Hømb, Siger-

sted, Vigersted og Kværkeby, og 800 Tdr. Htk. Bøndergods, ialt 1176 Tdr. Htk.

Et mere fremskredent Landbrug maa til Tider være drevet paa Conradsborg. I „Posttiden- den“ for den 4. April 1749 findes nemlig en Kundgørelse, i hvilken Baroniet Conradsborg tilbyder til Købs „100 Tdr. rent Saabyg, første Grøde af Femmersk 6rd. Byg“. I samme Kundgørelse udbydes forøvrigt Græsning til 50 Stkr. Hopper og Heste, men ikke Hingste.

Baroni-Herligheden blev ikke af lang Varighed. Conrad Ditlev Knuth synes ikke at have fundet Behag i Gaarden som Bopæl; han fik Godset gjort til fri Ejendom paa Betingelse af, at der oprettedes et Pengefideikommis, og 1798 solgtes Conradsborg til Jens Dahl, hvorefter Gaarden fik sit gamle Navn Sørup igen.

I Aaret 1797 blev der, muligvis med det forestaaende Salg for Øje, optaget en Jordebog over Ba-

roniet Conradsborg. Hovedgaardens Jorder var paa den Tid bortforpagtet til M a d s S c h o u, der skulde svare en aarlig Forpagningsafgift af 2000 Rigsdaler samt tilsvare nogle mindre Naturaltydelser.

Paa den Tid er Godsets Tilstand aabenbart meget forringet. I hvert Fald skriver Ågerbrugshistorikeren G. Begtrup 1803, at Godset Conradsborg var i yderlig Fattigdom og slet Tilstand.

Bøndergodset bortsolgtes til lave Priser — 80 til 160 Rigsdaler pr. Td. Hartk. Dette var, oplyses det, den laveste Pris, som opdyrket Jord blev solgt til paa noget Gods. Allerede faa Aar efter kunde Bondejord da ogsaa sælges til 3—400 Rdl. pr. Td. Htk.

Den gamle Jordebog,

der nu ejes af Sognefoged H. Larsen, Balstrup, giver et interessant Indblik i Jordbrugsforhold i Veterslev-Hømb og de tilstødende Omraader af andre Sogne.

Blandt andet fremgaar det af Bogen, at Gaardene i de enkelte Byer ved Udskiftningen har faaet paa Brøk ens Hartkorn.

V e t t e r s l e v Bys 15 Gaardmænd har saaledes hver nøjagtigt 9 Tdr. 7 Skpr. $1\frac{1}{15}$ Fjerd. Hartkorn. H ø m b Bys 18 Gaardmænd har faaet hver 7 Td. 5 Skp. $1\frac{17}{18}$ Fjerdingkar Hartkorn. A l m s t o f t e 5 Gaardmænd hver 9 Td. 6 Skp. 1 Fjerdk. Htk. H j e l m s ø m a g l e 5 Gaardmænd hver 8 Td. 2 Skp. 3 Fjerdingk. $2\frac{3}{5}$ Alb. Htk. Fire Gaarde i Førsløv, der hørte til Conradsborg, fik hver 7 Td. 1 Skp. 2 Fjerdingkar $2\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn.

Af T v i n d e l s t r u p By i Farringløse Sogn hørte 3 Gaarde til Conradsborg; de var paa hver 8 Td. 2 Skp. Hartkorn. De svarede Landgilden i Naturalier, hver 8 Td. Byg, 2 Td. 2 Sk. Havre, 1 Lam 1 Gaas, 2 Høns og 1 Snes Æg.

Af K i m m e r s l e v hørte 2 Gaarde i Regnemærk (hver $6\frac{1}{2}$ Td. Htk.) til Conradsborg.

I Sigersted Sogn hørte Englerup Mølle med 6 Td. 6 Skp. Hartkorn samt to Bøndergaarde i Englerup By med hver godt 10 Tdr. Hartkorn til Baroniet.

Englerup Mølle svarede 13 Td. 1 Skp. Mølleskyld og i kontante Penge 74 Rigsdaler; til Gengæld fik han fornødent Egetømmer til Møllen udvist af Conradsborg Skove. Mølleren i Englerup hed 1797 Jørgen Petersen. De to Bønder i Byen hed Lars Christensen Keyte og Chr. Larsen Keyte.

Foruden disse 54 Bøndergaarde hørte der til Baroniet: I Veterslev 14 Huse, der svarede en Pengeafgift paa 3—4 Rigsdaler aarlig, Smeden — Lars Jakobsen — svarede dog 8 Rigsdaler; flere af Husmændene havde Ugedagsarbejde paa Gaarden. I Raalen 4 Huse, hvoraf det ene brugtes af Rasmus Jørgensen, der som Skovfoged var fri for Afgift og havde Ret til at græsse 2 Bæster (d. e. Heste), 2 Køer og 8 Faar, Chr. Pedersen var ligele-

des fri for Afgift og nød Løn som Tømmermand og Brøndsætter; endelig er Mads Have og Enken Grethe Ledertoug afgiftsfri og har Græsning til en Ko i Dyrehaven eller paa Hovmarken. Paa T o g h ø j har Ole Sørensen Due en Huslod, Lars Hansen ligeledes; Lars Hansen giver for 3 Høveders Græsning i Dyrehaven 4 Rigsdaler aarlig.

I H ø m b var der 17 Husmænd, der svarede fra 2 til 4 Rigsdaler i Huspenge, Anders Smed svarede 5 Rigsdaler, og Skoleholderen, der staar som Nr. 18 efter Husmændene, er som Skoleholder fri for Afgift.

H ø m b M ø l l e (Gudmann Conradsen) med 4 Skpr. Htk., 18 Td. Mølleskyld, 52 Rigsdaler Pengeafgift, og H a u g e M ø l l e (Otte Møller) 20 Tdr. 2 Skp. Mølleskyld og 106 Rigsdaler Pengeafgift hørte ogsaa til Conradsborg. Endvidere svarede af Møllerne 10 Rigsdaler i Konsumtion og Formalingsskat, men disse

havde Ret til 30 Bønderlæs Brænde (om hver eller tilsammen er ikke klart).

Om Almstoftte By hedder det, at den fordum har haft 7 Gaarde, men da Byen „for nogle Aar siden“ afbrændte, blev der kun opført 5 Gaarde. Den ene af de nedlagte Gaardes Jorder lagdes til de andre Bøndergaardes Jorder. Af den andens synes der at være udlagt nogle Husmands-lodder paa godt $2\frac{1}{2}$ Td. Lands Størrelse (ialt 5).

I Hjelm sø m a g l e var der 11 Husmænd, i T v i n d e l s t r u p 2 og i F ø r s l e v 2, der hørte til Conradsborg.

I Kværkeby Sogn laa „Weyerhuus“, der havde et Tilliggende af 1 Td. 6 Skpr. Htk. samt et Jordstykke, der hed P e t e r s V æ n g e, i Ringsted Landsogn Nordgarden, 3 Tdr. $6\frac{1}{2}$ Skp. Hartk., Arvefæste tilh. Major v. Desschau, og i Nørdrup Sogn L æ h u s, hvis Fæster, Oie Jørgensen, var fri for Pengear-

gift mod at rejse 300 Favne Gærder om Bedsted.

I Kværkeby Sogn var endvidere et Jordomraade med 6 Skpr. Hartk., tidligere tilhørende det saak. R æ v s h u s, der er nedrevet og Jorderne lagt til Kværkebygaards Forpagtning (under Rosengaardens Gods); endvidere H u m l e o r e 11 Td. 2 Skp. Htk., 5 Td. 4 Skp. Skovskyld, der alt hører under Conradsborgs Forpagtning, samt endelig Humleorehus.

I B e d s t e d laa 3 Td. 2 Skp. Ager Hartkorn, 4 Td. 5 Skp. Skovskyld til Conradsborg. Det var mod en Afgift af 200 Rigsdaler bortforpagtet til Forpagter W i t t u s e n og Forvalter G i ø e indtil 1. Maj 1808.

Endelig 3 Husmænd i Regne-mark.

Vi har i det Foregaaende nævnt adskillige Navne paa Fæstere; lad os et Øjeblik dvæle ved en enkelt af disse, nemlig

Mads Larsen Keyte i Almstofte, der i 1794 havde overtaget sin Gaard til Arvefæste, efter at Gaarden — ligesom de øvrige Gaarde — i 1792 var blevet udskiftet.

Lad os se, hvorledes han boede.

Mads Keyte, der var Sognefoged, boede i en Gaard med 4 Længer. Hans Stuelænge (mod Syd) var 34 Al. lang og 8 Al. bred. Køkkenet omfatter omtrent en Tredjedel af Bygningens Udstrækning, idet det er paa 4 Fag, medens hele Bygningen er 13 Fag. Til Køkkenet er der to Døre, nemlig en hel Dør og to halve „med Klinkefald og Handfang“. I Køkkenet er der Skorsten, Bagerovn og Kølle (til Maltning). Karlekamret støder op til Køkkenet. Huset er Ege-Bindingsværk.

Det samme gælder ogsaa Udhusene, der er henholdsvis 31, 33 og 30 Al. lange. I den østre Længe er 2 Fag indrettet til Bolig for en **I n d s i d d e r**.

Mads Keytes Hestebesætning

bestod af 10 Heste, hvis samlede Værdi sattes til 103 Rigsdaler; den bedste var en 7aars sort Hoppe til 20 Rigsdaler; den ringeste en sort 14 Aars til 6 Rigsdaler.

Men syntes Hestene ikke meget værd, maalt med Nutids-Møntforestillinger, saa var til Gengæld Gaarden billig, da Mads Keyte købte den til Selveje, hvilket skete i Maj 1802.

Paa den Tid var den Knuth'ske Herlighed paa Conradsborg forbi. Gaarden havde faaet sit gamle Navn Sørup igen. Mads Keyte købte sin Gaard af Sørups nye Ejer, Jens Dahl, for 1225 Rigsdaler.

Salgskontrakten indeholder den Bestemmelse, at der samtidig med at Gaarden købes af den ny Ejer skal udlægges Jord til et Hus („Græsning til en Ko og nogle Faar“). Jagt og Fiskeri overdrages Køberen, men den hidtidige Ejer forbeholder sig Jagt-ret i sin Tid; men — hedder det videre — efterfølgende Sørup-

gaards Ejere har ingen Ret eller Rettighed til Jagt eller Fiskeri paa denne solgte Ejendom.

Mads Keyte var den første Selvejer i Almstofte.

— — —

To Navne gaar igen i Knuth-Slægten, nemlig A d a m og D i t l e v. Medens Navnet Conradsborg forlængst er glemt — maa-ske levede det i Navnet Conrad, der anvendtes en Del ved Navngivningen Syd for Ringsted for et lille Hundrede Aar siden — er de to andre Navne bevarede i D i t l e v s h ø j og A d a m s h ø j, der begge er lagt paa gammel Conradsborg tilhørende Jord, henholdsvis i Hømb og Kværkeby Sogn. Ditlevshøj er senere udstykket og giver Plads for Kolonien, der er oprettet paa Foranledning af Udstykningsloven af 1907; Adamshøj eksisterer jo vedvarende som Herregaard; men af dens Omraade er foretaget en af de første Udstykninger her paa Egnen efter Husmandsloven af 1899.

Sørup Gaard har i den forløbne Tid skiftet Ejer mange Gange.

Jens Dahl, der gentagne Gange er nævnt i det Foregaaende, solgt Gaarden til Justitsraad Henrik Callisen.

Slægten Muus kom i Besiddelse af Gaarden 1828, da Thor Muus købte den, hans Søn Ritmester W. H. Muus ejede den fra 1881 til sin Død, 1907, da hans Enke solgte Gaarden til Grev Fr. Brockenhuus-Schack; i de 11 Aar han ejede Gaarden, undergik den betydelige Ombygninger og Forbedringer, bl. a. blev Hovedbygningen smukt istandsat og delvis fornyet. Grev Brockenhuus-Schack solgte Sørup 1918 til P. Madelung, forhen Hollufgaard paa Fyn, for 1,280,000 Kr.

Justus Ulrich, forhen Ravnstrup, købte Gaarden 15. December 1918 for en lignende Købesum.

Hidtilværende Forp. Harsen, Mørup, købte 8. Februar 1923 Gaarden.